

Wyrok z dnia 24 lutego 2010 r.

II UK 211/09

Okresy faktycznie i stale sprawowanej przez ubezpieczoną opieki nad trzema powierzonymi jej opiece przez sąd całkowicie ubezwłasnowolnionymi siostrami jej męża mogą być uznane za nieskładkowe okresy ubezpieczenia, jeżeli podopieczne tworzyły z ubezpieczoną jedną wspólnotę domową i rodziną (art. 7 pkt 7 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.).

Przewodniczący SSN Zbigniew Myszką (sprawozdawca), Sędziowie SN:
Roman Kuczyński, Małgorzata Wrębiakowska-Marzec.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 24 lutego 2010 r. sprawy z wniosku Danuty T. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w W. o emeryturę, na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawczynie od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 7 stycznia 2009 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu wyrokiem z dnia 7 stycznia 2009 r., oddalił apelację wnioskodawczynie Danuty T. od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Jeleniej Górze z dnia 6 sierpnia 2008 r., oddalającego jej odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w W. z dnia 19 maja 2008 r. o odmowie przyznania jej prawa do wcześniejszej emerytury.

W sprawie tej ustalono, że wnioskodawczynie (urodzona w dniu 28 kwietnia 1953 r.) po ukończeniu 55 lat w dniu 29 kwietnia 2008 r. złożyła wniosek o emerytu-

rę, wnosząc o zaliczenie do wymaganego stażu ubezpieczeniowego okresu opieki nad niepełnosprawnymi osobami - trzema siostrami męża: Danutą, Barbarą i Haliną T., których jest opiekunem prawnym od 1 października 1999 r. Wnioskodawczyni wykazała 26 lat, 1 miesiąc i 22 dni okresów składkowych oraz 2 lata, 5 miesięcy i 9 dni okresów nieskładkowych - łącznie 28 lat 7 miesięcy i 1 dzień. Danuta T. (urodzona 24 marca 1952 r.) została uznana za osobę całkowicie niezdolną do pracy i samodzielnej egzystencji. Barbara T. (urodzona 25 października 1947 r.) została zaliczona do znacznego stopnia niepełnosprawności; od 12 stycznia 2001 r. ma znacznie ograniczoną zdolność do samodzielnej egzystencji, wymaga stałej, długotrwałej opieki i pomocy osób innych. Halina T. (urodzona 28 lutego 1949 r.) została zaliczona do znacznego stopnia niepełnosprawności; od 12 stycznia 2001 r. ma znacznie ograniczoną zdolność do samodzielnej egzystencji, wymaga stałej, długotrwałej opieki i pomocy osób innych.

Decyzją z dnia 19 maja 2008 r. organ rentowy odmówił wnioskodawczyni prawa do wcześniejszej emerytury na podstawie art. 29 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm., zwanej dalej ustawą o emeryturach i rentach), gdyż nie spełniła ustawowych przesłanek, o których mowa w tym przepisie, w szczególności nie posiada wymaganego 30-letniego okresu składkowego i nieskładkowego, a przy zaliczonym okresie ubezpieczenia brak jest orzeczenia o całkowitej niezdolności do pracy.

Sąd Apelacyjny w pełni podzielił stanowisko Sądu Okręgowego, oddalającego odwołanie wnioskodawczyni od zaskarżonej decyzji, zgodnie z którym wnioskodawczyni nie można zaliczyć okresu sprawowania przez nią opieki nad siostrami jej męża do okresów nieskładkowych na podstawie art. 7 pkt 7 ustawy o emeryturach i rentach, ponieważ nie zaliczają się one do kręgu członków rodziny wnioskodawczyni. Wprawdzie ustawa o emeryturach i rentach, jak i ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst Dz.U. z 2007 r. Nr 11 poz. 74 ze zm., zwana dalej ustawą systemową) nie zawiera definicji pojęcia „członka rodziny”, to jednak art. 67 ustawy o emeryturach i rentach należy do systemu emerytalnego i przy interpretacji użytego w art. 7 pkt 7 tej ustawy pojęcia „członek rodziny” należy stosować pomocniczo definicję obowiązującą w tym systemie. Na podstawie obu tych przepisów należało uznać, że siostry męża wnioskodawczyni, a więc powinowate w linii bocznej, nie należą do członków rodziny w rozumieniu przepisów o

emeryturach i rentach. Sąd Apelacyjny wskazał, że brak w obowiązującym stanie prawnym legalnej definicji członka rodziny, ale w przeważającej większości akty prawne zaliczają do tego kręgu małżonków, ich dzieci wspólne, dzieci drugiego małżonka, dzieci przysposobione, przyjęte na wychowanie w ramach rodziny zastępczej, dzieci znajdujące się pod opieką (prawną), a niekiedy nawet dzieci obce przyjęte na wychowanie i utrzymanie, jeśli rodzice nie żyją lub nie mogą zapewnić im utrzymania albo też zostali pozbawieni lub ograniczeni we władzy rodzicielskiej. Do członków rodziny w znaczeniu prawnym nie zaliczają się z reguły powinowaci. O tzw. wielkiej rodzinie, do której należą krewni i powinowaci w linii prostej, stanowią wprawdzie niektóre przepisy Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego (art. 14 § 1, art. 128 i art. 144 § 1 i 2 k.r.io.), ale i w nich mowa jest jedynie o powinowatych w linii prostej.

W skardze kasacyjnej pełnomocnik wnioskodawczyni zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego, w szczególności: 1) art. 7 pkt 7 ustawy o emeryturach i rentach, przez przyjęcie, że skarżąca nie sprawowała opieki nad członkiem rodziny, a siostry jej męża nie mogą być uznane za członków rodziny; 2) art. 29 ust. 1 w związku z art. 46 tej ustawy, przez ustalenie braku prawa do wcześniejszej emerytury, mimo spełnienia przez skarżącą wskazanych tam warunków, w szczególności legitymowania się wymaganym okresem składkowym i nieskładkowym.

Jako okoliczność uzasadniająca przyjęcie skargi do rozpoznania wskazano potrzebę wykładni podstaw skargi przez wyjaśnienie pojęcia członek rodziny w rozumieniu art. 7 pkt 7 ustawy o emeryturach i rentach, w szczególności wskazanie, jak należy interpretować to pojęcie, a w szczególności, czy do kręgu członków rodziny „można zaliczyć powinowatych - rodzeństwo małżonka, jak również czy istnieją podstawy do analogicznego stosowania w takim przypadku definicji użytej w art. 67 ustawy emeryturach i rentach z FUS”.

Zdaniem skarżącej, nie ma podstaw do posługiwania się w rozpoznawanej sprawie definicją zawartą w art. 67 ustawy o emeryturach i rentach, który zawiera unormowania tylko i wyłącznie dotyczące prawa do renty rodzinnej i kręgu uprawnionych do niej osób. W innych przepisach tej ustawy ustawodawca również posługuje się zwrotem członek rodziny. Gdyby wszakże definicja z art. 67 miała dotyczyć wszystkich sytuacji uregulowanych ustawą, to zostałaaby ona zamieszczona w „przepisach wstępnych”. Skoro ustawodawca tego nie zrobił, to krąg członków rodziny wymieniony w art. 67 ustawy o emeryturach i rentach może być adekwatny tylko i wyłącznie przy rentach rodzinnych. Przepis ten nie definiuje pojęcia „członka rodzin-

y", a jedynie wskazuje „członków rodziny” i to tylko niektórych, którzy są uprawnieni do renty rodzinnej. Zatem można twierdzić, że ustawodawca uznaje, że krąg członków rodziny z punktu widzenia art. 7 ust. 7 ustawy o emeryturach i rentach „jest szerszy, jednakże członkom rodziny innym niż wymienieni w art. 67 renta rodzinna nie przysługuje”. Zdaniem skarżącej, wobec braku definicji członków rodziny, należy odwołać się do potocznego znaczenia tego pojęcia, zgodnie z którym do rodziny należą wszyscy krewni i powinowaci danej osoby - czyli członkowie rodziny w „rozumieniu socjologicznym”. Nie ma zatem żadnych przeciwwskazań, by za członka rodziny uznać rodzeństwo małżonka, skoro są to powinowaci w najbliższym stopniu. Zdaniem skarżącej, art. 7 pkt 7 ustawy o emeryturach i rentach nie ogranicza zakresu pojęcia „członek rodziny”, a najistotniejsze znaczenie ma faktyczne wykonywanie stałej opieki nad osobą z rodziny, co uniemożliwia ubezpieczonemu podjęcie płatnej pracy. Zakres tego przepisu ograniczony został do konieczności sprawowania opieki nad najbliższymi członkami rodziny, bo oczywiste jest to, że tego rodzaju opiekę wykonuje się nieodpłatnie w wykonaniu podstawowych powinności rodzinnych.

W konsekwencji skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez uwzględnienie odwołania skarżącej i przyznanie jej prawa do wcześniejszej emerytury oraz o zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego w „postępowaniu odwoławczym oraz kasacyjnym”, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania za wszystkie instancje.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się usprawiedliwiona, gdyż zaskarżony wyrok zapadł przedwcześnie bez wyjaśnienia istotnych okoliczności sprawy koniecznych dla prawidłowego rozeznania kręgu członków rodziny innych niż dzieci w rozumieniu art. 7 pkt 7 ustawy o emeryturach i rentach, nad którymi sprawowanie opieki uprawnia do zaliczenia okresów opieki do okresów nieskładkowych przy ustalaniu wymaganego stażu ubezpieczeniowego. Zgodnie z tym przepisem, okresami nieskładkowymi są przypadające przed dniem nabycia prawa do emerytury lub renty okresy niewykonywania pracy, w granicach do 6 lat, spowodowane koniecznością opieki nad innym niż dziecko członkiem rodziny zaliczonym do I grupy inwalidów lub uznanym za całkowi-

cie niezdolnego do pracy oraz do samodzielnej egzystencji albo uznanym za osobę niepełnosprawną w stopniu znacznym, sprawowanej przez członka jego rodziny w wieku powyżej 16 lat, który w okresie sprawowania opieki nie osiągnął przychodu przekraczającego miesięcznie połowę najniższego wynagrodzenia. W rozpoznawanej sprawie skarżąca dochodziła zaliczenia do stażu ubezpieczeniowego (emerytalnego) okresów sprawowania opieki nad trzema siostrami jej męża, z których jedna została w dniu 9 sierpnia 2004 r. uznana przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych za całkowicie niezdolną do pracy i samodzielnej egzystencji z powodu istotnych schorzeń powstałych przed 16 rokiem życia, a pozostałe legitymują się wydanymi na stałe w dniu 7 lutego 2001 r. orzeczeniami o ustaleniu znacznego stopnia trwałej niepełnosprawności od 12 stycznia 2001 r., które potwierdzają ich znacznie ograniczoną zdolność do samodzielnej egzystencji, wymagającą stałej, długotrwałej opieki i pomocy osób trzecich, z ustaleniem znacznego stopnia niepełnosprawności od 12 stycznia 2001 r. Z materiału dowodowego zebranego w sprawie wynika, że ubezpieczona sprawuje nad tymi siostrami męża opiekę od 1 października 1999 r. „do dnia dzisiejszego”, a od 19 grudnia 2005 r. została ustanowiona przez sąd opiekuńczy opiekunem prawnym tych trzech całkowicie ubezwłasnowolnionych osób.

Na gruncie takich ustaleń Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, że zgodnie z utrwalonym orzecnictwem termin „członkach rodziny” użyty w art. 7 pkt 6 i 7 ustawy o emeryturach i rentach „odnosi się do członka rodziny uprawnionego do renty rodzinnej w myśl przepisów ustawy” i przyjął, że wprowadzicie ustawa o emeryturach i rentach oraz ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych nie definiują pojęcia członka rodziny, to jednak „przepisy art. 67 ustawy w dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych należą do systemu emerytalnego i do interpretacji użytego w art. 7 pkt 7 pojęcia ‘członek rodziny’ należy stosować pomocniczo definicję obowiązującą w tym systemie”, tyle że tej definicji - także wedle tego Sądu - brakuje w prawie ubezpieczeń społecznych.

Takie stanowisko budzi wątpliwości już dlatego, że nie było przeszkód aby ustawodawca zdefiniował lub wyraźnie wskazał (ustawowo określił) krąg członków rodziny ubezpieczonego, nad którymi okresy rzeczywiście sprawowanej opieki - w potwierdzonych odpowiednimi dokumentami stanach ich całkowitej niezdolności do pracy oraz do samodzielnej egzystencji albo stanach niepełnosprawności w stopniu znacznym - podlegają uwzględnieniu w stażu ubezpieczeniowego jako okresy nie-

składkowe w rozumieniu art. 7 pkt 7 ustawy o emeryturach i rentach, tak jak ustawowo wymienił członków rodziny ubezpieczonego uprawnionych do nabycia prawa do renty rodzinnej (art. 67-71 tej ustawy). Ustawowo wskazani członkowie rodziny ubezpieczonego uprawnieni do renty rodzinnej oczywiście należą do kręgu członków jego rodziny, nad którymi okresy sprawowania opieki w stanach i na warunkach określonych w art. 7 pkt 7 mogą być uwzględnione jako okresy nieskładkowe przy ustalaniu stażu ubezpieczeniowego. Takie ograniczenie kręgu członków rodziny w rozumieniu art. 7 pkt 7 ustawy o emeryturach i rentach wyczerpywałoby możliwości zaliczenia jako okresów nieskładkowych okresów sprawowania opieki sprawowanej wyłącznie nad członkami rodziny uprawnionymi do nabycia rent rodzinnych (art. 67-71 tej ustawy), gdyby ustawodawca w art. 7 pkt 7 odesłał do odpowiedniego stosowania tych przepisów ustawy (art. 67-71) przy ustalaniu kręgu członków rodziny, w przypadkach których sprawowanie opieki uprawnia do zaliczenia okresów opieki do stażu ubezpieczonego jako nieskładkowych okresów ubezpieczenia. Skoro nie został w taki sposób ustawowo zdefiniowany lub zakreślony krąg członków rodziny dla potrzeb stosowania art. 7 pkt 7 ustawy o emeryturach i rentach, to nie zawsze można uznać, że został on ograniczony wyłącznie do kręgu członków rodziny uprawnionych do renty rodzinnej.

Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że takie pojęcia jak rodzina oraz jej skład osobowy nie zostały określone nawet w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym, chociaż na ogół te pojęcia wytycza się wedle zakresu obowiązku alimentacyjnego obciążającego krewnych w linii prostej oraz rodzeństwo (art. 128-144 k.r.o.). Pojęcia te rozciągają się jednak ponadto na stosunki przysposobienia, a z mocy odrębnych przepisów mogą obejmować także osoby przyjęte na wychowanie i utrzymanie, w tym również w ramach rodziny zastępczej, co w szczególności na gruncie art. 67 ust. 1 pkt 2 *in fine* ustawy o emeryturach i rentach dotyczy przyjętych na wychowanie i utrzymanie przed osiągnięciem pełnoletności wnuków, rodzeństwa lub innych dzieci, którzy pod określonymi warunkami mogą nabyć prawo do renty rodzinnej. W odniesieniu do tych osób obowiązują dodatkowe rygory nabycia świadczeń lub uprawnień z ubezpieczenia społecznego, np. prawo do renty rodzinnej jest uzależnione od braku możliwości uzyskania świadczeń po własnych rodzicach lub alimentacji ze strony innych (bliższych) krewnych, którzy nie mogą im zapewnić środków utrzymania, a ubezpieczony lub jego małżonek został ustanowiony ich opiekunem przez sąd (por. art. 69 ustawy o emeryturach i rentach). Sytuacja prawna i faktyczna wynikająca ze sprawowania

ustanowionej przez sąd rzeczywistej opieki nad osobą lub osobami całkowicie ubezwłasnowolnionymi, które zostały uznane za całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji albo za osoby niepełnosprawne w stopniu znacznym (art. 7 pkt 7 ustawy o emeryturach i rentach), może być niekiedy tożsama, a co najmniej wielce zbliżona do sytuacji małoletnich członków rodziny, o których mowa w tym przepisie, zważywszy że do opieki nad całkowicie ubezwłasnowolnionym stosuje się odpowiednio przepisy o opiece nad małoletnim (por. art. 175 k.r.o.). Uwzględniając takie złożone uwarunkowania faktyczne i prawne Sąd Najwyższy nie podzielił wprawdzie twierdzenia skarżącej, że do uznania za członka rodziny, o którym mowa w art. 7 pkt 7 ustawy, wystarcza jakikolwiek stopień pokrewieństwa lub powinowactwa („socjologiczne” rozumienie członka rodziny), ale przychylił się do stanowiska skarżącej o decydującym znaczeniu, uruchamiającym możliwość zaliczenia jako nieskładkowych okresów ubezpieczenia okresów sprawowania opieki nad osobami, spełniającymi warunki określone w art. 7 pkt 7 ustawy o emeryturach i rentach, sprawowania rzeczywistej opieki nad osobami bliskimi jej rodzinie (całkowicie ubezwłasnowolnionymi siostrami jej męża), które zostały dotknięte kwalifikowanymi stanami całkowitej niezdolności do pracy oraz do samodzielnej egzystencji albo stanami niepełnosprawności w znacznym stopniu. Z takich stanów *ex definitione* (art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, jednolity tekst: Dz.U. z 2008 r. Nr 14, poz. 92 ze zm.), wynika znacznie ograniczona zdolność do samodzielnej egzystencji, wymagająca udzielania stałej, długotrwałej opieki i pomocy osób trzecich. Okresy faktycznie i stale sprawowanej przez ubezpieczoną (skarżącą) opieki nad trzema powierzonymi jej opiece przez sąd całkowicie ubezwłasnowolnionymi siostrami jej męża mogą być uznane za nieskładkowe okresy ubezpieczenia, jeżeli całkowicie ubezwłasnowolnione podopieczne są traktowane jak członkowie jednej wspólnoty domowej i rodzinnej (art. 7 pkt 7 ustawy o emeryturach i rentach). Dokonując takiej wykładni Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że w systemie prawa występują możliwości nabycia świadczeń socjalnych, np. świadczenia pielęgnacyjnego na podstawie art. 17 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992 ze zm.) nie tylko przez członków rodziny, na których ciąży obowiązek alimentacyjny, ale także przez faktycznych opiekunów dziecka, jeżeli nie podejmują oni lub rezygnują z zatrudnienia w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o niepełnosprawności, łącznie ze wskazaniami: koniecznej stałej lub

długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji, albo osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności (ust. 1 pkt 3), w szczególności gdy nie ma osoby bliżej spokrewnionej albo gdy taka osoba nie jest w stanie sprawować opieki (ust. 1a). Prokonstytucyjna wykładnia art. 17 ust. 1 i art. 3 pkt 16 tej ustawy nie wyklucza nabycia prawa do świadczenia pielęgnacyjnego przez osobę, która nie podejmuje lub rezygnuje z zatrudnienia w celu sprawowania opieki nad innym niż dziecko niepełnosprawnym członkiem rodziny (ciotką), także wtedy, gdy na osobie sprawującej opiekę nie ciążył obowiązek alimentacyjny (por. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z dnia 27 listopada 2008 r., IV SA/Po 210/08, OSP 2009 nr 11, poz. 116). Stanowisko takie zostało poparte orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego, które sprzeciwia się nieprzyznawaniu świadczeń pielęgnacyjnych osobom niezatrudnionym z powodu sprawowania rzeczywistej opieki nad innym niż dziecko niepełnosprawnym członkiem rodziny, co jest niezgodne z art. 18, 32 i 77 ust. 1 Konstytucji (por. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 15 listopada 2006 r., P 23/05, OTK-A 2006 nr 10, poz. 151; z dnia 18 lipca 2008 r., P 27/07, OTK-A 2008 nr 6, poz. 107 i z dnia 22 lipca 2008 r., P 41/07, OTK-A 2008 nr 6, poz. 109).

Sąd Najwyższy uznał, że taka wykładnia jest możliwa także przy określeniu członka rodziny, o którym mowa w art. 7 pkt 7 ustawy o emeryturach i rentach. Jest to uzależnione od dokonania koniecznych ustaleń wymagających sprecyzowania, czy i od kiedy członkowie rodziny spełniają warunki określone w tym przepisie, czy i od jakiej daty ubezpieczony (skarżąca) sprawuje ustanowioną przez sąd rzeczywistą całodobową opiekę nad całkowicie ubezwłasnowolnionymi siostrami jej męża w ramach pozostawania w rodzinnej wspólnotie domowej, które nie mogą przebywać ani korzystać z opieki innych osób lub wyspecjalizowanych placówek świadczących odpłatnie lub nieodpłatnie tego typu całodobowe usługi. Dopiero po ustaleniu tego typu istotnych okoliczności sprawy możliwe jest uznanie, że okresy niewykonywania pracy spowodowane koniecznością sprawowania przez ubezpieczonego (skarżąca) rzeczywistej opieki ustanowionej przez sąd nad całkowicie ubezwłasnowolnionymi członkami jej wspólnoty rodzinnej, a nie tylko nad członkami rodziny uprawnionymi do nabycia renty rodzinnej, którzy zostali uznani za osoby całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji albo za osoby niepełnosprawne w stopniu

znacznym, mogą być uwzględnione jako okresy nieskładkowe przy ustalaniu prawa do świadczeń emerytalno-rentowych na podstawie art. 7 pkt 7 w związku z art. 69 pkt 2b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń w związku z art. 175 k.r.io. oraz w związku z art. 18 i 32 oraz art. 77 ust. 1 Konstytucji.

Niezależnie od powyższego i zważywszy że ubezpieczona dochodziła przyznania jej prawa do wcześniejszej emerytury na podstawie art. 29 ustawy o emeryturach i rentach, to dla ewentualnego przyznania jej spornego prawa konieczne jest wypełnienie wszystkich przesłanek wymaganych w myśl tego przepisu do nabycia prawa do emerytury.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy wyrokował jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ k.p.c.

=====